

Sygn. akt I CSK 701/17

POSTANOWIENIE

Dnia 26 marca 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Władysław Pawlak

w sprawie z wniosku M.A., B.A., D.G., G.G., M.G. i M.K.
przy uczestnictwie O.C., R.C., Ł.Ż., E.Ż., E.G., M.P. i M.P.
o ustanowienie drogi koniecznej,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 26 marca 2018 r.,
na skutek skargi kasacyjnej uczestnika R.C.
od postanowienia Sądu Okręgowego w W.
z dnia 26 kwietnia 2017 r., sygn. akt V Ca [...] /16,

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

W związku ze skargą kasacyjną uczestnika R.C. od postanowienia Sądu Okręgowego w W. z dnia 26 kwietnia 2017 r., sygn. akt V Ca[...]/16 Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Tylko na tych przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Dopuszczenie i rozpoznanie skargi kasacyjnej ustrojowo i procesowo jest uzasadnione jedynie w tych sprawach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne. Zatem nie w każdej sprawie, skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania. Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową i nie rozpoznaje sprawy, a jedynie skargę, będącą szczególnym środkiem zaskarżenia. W judykaturze Sądu Najwyższego, odwołującej się do orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu, jeszcze w okresie obowiązywania kasacji zostało utrwalone stanowisko, że ograniczenie dostępności i dopuszczalności kasacji nie jest sprzeczne z Konstytucją RP, ani z wiążącymi Polskę postanowieniami konwencji międzynarodowych (por. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 2001, III CZP 49/00, OSNC 2001, nr 4, poz. 53).

Podstawowym celem postępowania kasacyjnego jest ochrona interesu publicznego przez zapewnienie jednolitości wykładni oraz wkład Sądu Najwyższego w rozwój prawa i jurysprudence (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000, nr 7-8, poz. 147).

W skardze kasacyjnej uczestnik zarzucił naruszenie prawa procesowego, tj. art. 278 § 1 k.p.c. przez nieuwzględnienie podczas orzekania wiadomości specjalnych pozyskanych w sprawie, a wynikających ze zleconej przez Sąd opinii biegłego sądowego; naruszenie prawa materialnego, tj. art. 145 § 2 i 3 k.c. przez nieprawidłowe jego zastosowanie i tym samym niewłaściwą subsumcję względem

ujawnionego w sprawie materiału dowodowego, co w konsekwencji doprowadziło do wadliwej wykładni wskazanych w tym przepisie norm, obrażających interes gospodarczo-społeczny oraz interes majątkowy uczestnika, a to w zakresie wytyczenia granic służebności polegającej na prawie przechodu i przejazdu na całej nieruchomości stanowiącej działkę gruntu oznaczoną nr [...] na rzecz każdorazowych właścicieli nieruchomości stanowiących działki nr [...], [...], [...] i [...], jak i niezależnie, w zakresie rażącego naruszenia interesów majątkowych skarżącego, a także pozostałych uczestników skutkujących spowodowaniem nieuzasadnionej szkody majątkowej, co objawiło się ustaleniem rażąco nieadekwatnego wynagrodzenia, a to w wysokości po 17 534, 70 zł.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący oparł na przesłankach uregulowanych w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 2 i 4 k.p.c. Przesłanki te nie zostały jednak spełnione.

Według ugruntowanego orzecznictwa Sądu Najwyższego, przedstawienie okoliczności uzasadniających rozpoznanie skargi kasacyjnej ze względu na przesłankę istotnego zagadnienia prawnego polega na sformułowaniu tego zagadnienia i wskazaniu argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Musi przy tym chodzić o zagadnienie nowe, dotychczas nierozpatrywane w judykaturze, które zarazem ma znaczenie dla rozpoznania wniesionej skargi kasacyjnej oraz innych podobnych spraw (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, nr 1, poz. 11, z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002, nr 12, poz. 151, z dnia 21 czerwca 2016 r., V CSK 21/16, nie publ., z dnia 15 czerwca 2016 r., V CSK 4/16, nie publ.).

Istotnych zagadnień prawnych skarżący upatruje w konieczności ustalenia: 1) prawidłowego i ostatecznego kryterium, tak w zakresie sposobu, jak i wysokości, wypłacania jednorazowego odszkodowania dla właścicieli nieruchomości obciążonych służebnością przechodu i przejazdu w sytuacji, gdy nieruchomości te wskutek ustanowionego obciążenia służebnością stają się obiektywnie bezwartościowe, zaś dla ich właścicieli, wskutek utraty dotychczasowego charakteru, tracą swoje przeznaczenie; czy ustawodawca powinien, ponad treść określoną w art. 233 § 1 k.p.c., narzucić organowi orzekającemu obowiązek

wydawania rozstrzygnięcia w oparciu nie tylko o „własne przekonanie” ale również o „obowiązujące przepisy prawa”, co z kolei przekłada się na zagadnienie prawne w zakresie możliwości powielania przez cywilny - jako sąd orzekający w sprawie - rażących naruszeń prawa administracyjnego i tym samym norm społecznych tylko z powodu istnienia luk prawnych, które czynią je niewzruszalnymi.

W odniesieniu do pierwszego przedstawionego przez skarżącego zagadnienia, Sąd Najwyższy wyjaśniał już, iż przewidziane w art. 145 § 1 k.c. wynagrodzenie powinno być ustalane indywidualnie i dostosowane do okoliczności istotnych w danej sprawie. Zawarte w tym przepisie pojęcie wynagrodzenia powinno być interpretowane elastycznie. Stanowi ono ekwiwalent za znoszenie cudzego przejazdu i przechodu przez nieruchomość obciążoną. Powinno uwzględniać z jednej strony korzyść jaką odnosi nieruchomość władająca oraz niedogodności jakie z ustanowienia służebności wynikają dla nieruchomości obciążonej. Wynagrodzenie to nie może służyć bezzasadnemu wzbogaceniu kosztem właściciela nieruchomości władającej. Powinno być proporcjonalne do stopnia ingerencji w treść prawa własności. Pojęcie wynagrodzenia określonego w art. 145 § 1 k.c. jest szersze od odszkodowania. W razie powstania szkody, fakt ten musi być brany pod uwagę przy określaniu wysokości wynagrodzenia, jakkolwiek należy się ono właścicielowi nieruchomości obciążonej niezależnie od poniesionej szkody (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 8 maja 2000 r., V CKN 43/00, OSNC 2000 nr 1, poz. 206, z dnia 14 lutego 2008 r., II CSK 517/07, nie publ., z dnia 8 stycznia 2010 r., IV CSK 264/09, nie publ., z dnia 14 marca 2012 r., II CSK 371/11, nie publ., z dnia 5 kwietnia 2012 r., II CSK 401/11, nie publ., z dnia 9 października 2013 r., V CSK 491/12, nie publ.).

Wartość nieruchomości stanowiącej działkę nr [...] na potrzeby ustalenia wynagrodzenia za ustanowienie służebności drogi koniecznej została określona przez Sąd orzekający na podstawie opinii biegłego sądowego zasadniczej oraz opinii uzupełniających, które były poddane szczegółowej analizie przez Sąd Rejonowy w ramach oceny zgromadzonego materiału dowodowego, która to ocena została zaakceptowana przez Sąd Okręgowy. Sąd miał na względzie przeznaczenie tej nieruchomości w planie zagospodarowania przestrzennego oraz to w jaki sposób była dotychczas wykorzystywana, także ze względu na jej kształt

(droga dojazdowa dla sąsiednich działek – k. 1288, 1486) i powierzchnię - 265 m². Od 2003 r. jest ona obciążona służebnością drogi koniecznej na rzecz działki nr [...] (k. 41).

Drugie sformułowane przez skarżącego zagadnienie dotyczy kwestii związanych z art. 233 § 1 k.p.c., jednakże przepis ten jest adekwatny dla podstawy faktycznej rozstrzygnięcia obejmującej ustalenie faktów i ocenę zgromadzonego materiału dowodowego, które zgodnie z art. 398³ § 3 k.p.c. i art. 398¹³ § 2 k.p.c. nie poddają się kontroli kasacyjnej. Z kolei podstawa prawna rozstrzygnięcia obejmuje zastosowanie prawa materialnego do ustalonego stanu faktycznego (podstawy faktycznej rozstrzygnięcia). W przedstawionym zagadnieniu skarżący utożsamiał sferę podstawy faktycznej ze sferą zastosowania prawa materialnego, co konstrukcyjnie dyskwalifikuje przedstawione przez niego wątpliwości jako odzwierciedlające istotne zagadnienie prawne w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.

Oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na tym, że istnieje potrzeba wykładni przepisów budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecnictwie sądów wymaga wykazania, że określony przepis prawa, mimo, iż budzi poważne wątpliwości, nie doczekał się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje wyraźnie wskazane przez skarżącego rozbieżności w orzecnictwie w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych, które należy przytoczyć (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08, nie publ., z dnia 26 czerwca 2015 r., III CSK 77/15, nie publ., z dnia 20 maja 2016 r., V CSK 692/15, nie publ.).

Potrzebę wykładni skarżący łączy z art. 278 § 1 k.p.c., w zakresie konieczności obiektywnego wykorzystania w sprawie cywilnej opinii biegłego sądowego oraz tego czy dopuszczenie dowodu z opinii tegoż biegłego uzasadnione będzie jedynie wówczas, gdy wyjaśnienia wymagają fakty istotne i związane z wiedzą specjalistyczną, czy też Sąd może powoływać biegłego także w sytuacjach, gdy chodzi o uzyskanie wiedzy o faktach, które można pozyskać na podstawie innych źródeł dowodowych, jak np. zeznań świadków, stron czy oględzin. W przypadku uzyskania odpowiedzi twierdzącej na sformułowane przez niego

pierwsze zagadnienie prawne, wykładni prawa wymagać będzie kwestia zakresu związania Sądu orzekającego wiedzą specjalną zawartą w sporządzonej na jego zlecenie opinii biegłego. W przypadku niniejszej sprawy zdaniem skarżącego Sąd orzekający dopuścił dowód z opinii biegłego, po czym oparł ostateczne rozstrzygnięcie o odmienne rozwiązanie niż wskazane w żądanej opinii, nie uwzględniając jej kluczowych aspektów.

Przedstawione przez skarżącego wątpliwości interpretacyjne implikujące jego zdaniem konieczność wykładni nie przystają do okoliczności tej sprawy. Mianowicie w odniesieniu do opinii biegłego sądowego geodety, skarżący potrzebę wykładni łączy też z treścią pierwszego zagadnienia prawnego. Zważywszy jednak na przyjęty przez Sądy *meriti* przebieg drogi koniecznej, tj. po nieruchomości składającej się z działki nr [...], nie zachodziła w tej materii potrzeba sporządzenia przez biegłego sądowego opinii geodezyjnej, gdyż dla nieruchomości tej jest prowadzona księga wieczysta, zaś z uwagi na jej kształt stanowi ona na całym swym obszarze pas drogowy. Dlatego zbędne było określenie szerokości pasa służebnego.

Z kolei co do wiadomości specjalnych w zakresie ustalenia wysokości wynagrodzenia, Sądy orzekające wykorzystały jako materiał dowodowy opinie biegłego z zakresu wyceny nieruchomości A.P., jak chodzi o wartość 1 m² powierzchni gruntu, procentowej stawki dla przyjętej rocznej wartości wynagrodzenia oraz współczynnika kapitalizacji (22,99). Natomiast Sąd nie zgodził się z założeniem biegłego, że ustalona wartość 1 m² gruntu zajętego pod służebność powinna być podzielona na 9 części, stosownie do przyjętej przez biegłego liczby potencjalnie zainteresowanych korzystaniem z nieruchomości służebnej, właścicieli nieruchomości sąsiednich. Sąd uznał, że wartość ta powinna być podzielona na pięć części tj. na rzecz właścicieli nieruchomości władających składających się z działek nr [...], [...], [...], [...] (na rzecz których została ustanowiona służebność drogowa zaskarżonym postanowieniem) i [...] (na rzecz której taką służebność ustanowiono już w 2003 r.), bazując na wskazanym przez biegłego wzorze (k. 1477).

Przewidziana w art. 398⁹ § 1 pkt. 4 k.p.c. oczywista zasadność skargi kasacyjnej zachodzi wówczas, gdy z jej treści, bez potrzeby głębszej analizy oraz szczegółowych rozważań, wynika, że przytoczone podstawy kasacyjne uzasadniają uwzględnienie skargi. W wypadku, gdy strona skarżąca twierdzi, że jej skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, powinna przedstawić argumentację prawną, wyjaśniającą w czym ta oczywistość się wyraża oraz uzasadnić to twierdzenie. Powinna w związku z tym wykazać kwalifikowaną postać naruszenia prawa materialnego i procesowego, polegającą na jego oczywistości *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004, nr 3, poz. 49, z dnia 14 lipca 2005 r., III CZ 61/05, OSNC 2006, nr 4, poz. 75, z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, nie publ., z dnia 29 kwietnia 2015 r., II CSK 589/14, nie publ.). Przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 października 2015 r., IV CSK 189/15 nie publ. i przywołane tam orzecznictwo).

Oczywistą zasadność skargi kasacyjnej skarżący wywodzi z zarzutów zawartych w jej podstawach.

Lektura uzasadnienia zaskarżonego postanowienia nie daje podstaw do przyjęcia, że jest ono oczywiście nieprawidłowe mając na względzie, to z podziału jakiej nieruchomości powstała nieruchomość obciążona składająca się z działki nr [...] oraz nieruchomości władnące, na rzecz których zostały ustanowione służebności drogi koniecznej (nr [...], [...], [...] i [...]), jak również charakter, przeznaczenie, kształt i powierzchnię nieruchomości obciążonej, dotychczasowy sposób jej wykorzystywania i położenie względem drogi publicznej, a nieruchomości władnących, a także szczegółowo przedstawione podstawy wyliczenia należnego współwłaścicielom nieruchomości obciążonej wynagrodzenia (4 x po 17 534,70 zł). Sąd zwrócił również uwagę na okoliczność, iż zatwierdzony decyzją z dnia 25 lutego 2004 r. Prezydenta [...] podział nieruchomości stanowiącej działkę ewidencyjną nr [...] nie był zgodny z prawem, co potwierdziło Samorządowe

Kolegium Odwoławcze, które jednak odmówiło stwierdzenia nieważności decyzji zatwierdzającej ten podział, z uwagi na wywołanie nią nieodwracalnych skutków prawnych, albowiem na jej podstawie nastąpiło wydzielenie wielu kolejnych działek, zaś konsekwencje z tym związane (w szczególności z uwagi na obrót prawny nowymi działkami) nie mogły być skorygowane w postępowaniu administracyjnym.

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

jw

ał